

KOLLÉGIUM

SZAKMAI - MÓDSZERTANI, INFORMÁCIÓS FOLYÓIRAT

A tartalomból:

Kollégiumszervezés 4.oldal

Szociometriai vizsgálat 7.oldal

Irodalmi tea- és kávéház 8.oldal

Tanévkezdés 10.oldal

XII. évfolyam 2002.

július-augusztus

7-8.

Váci Mihály Középiskolai Szakkollégium, Debrecen

Major László halálára

részletek a 2002. április 18-án elhangzott búcsúztatóból

Gyöngé és erőtlén a szó, amelynek az lenne a feladata, hogy méltóképpen érzékeltesse a fájdalomunkat, amikor a végső búcsúvétel kötelezettségével körülálljuk Major László hamvait.

Ha számot akarunk vetni azzal, ki is volt számunkra Major László, hogy kit vesztettünk benne most, hogy eltávozott közülünk, az első és legfontosabb annak a kimondása, hogy ő nem egy volt a kollégisták közül, hanem ő volt „A MAJOR LACI”. Egyedi, megismételhetetlen mintapéldánya az igazi kollégistának, akiből csak egy van, aki hihetetlen módon mégis úgy tudta megsokszorozni önmagát, hogy egyszemélyes intézményként minden kollégista társunkról tudott, mindenkit számon tartott. A mi élő lelkiismeretünk, a kollégium történetének, a népi kollégista eszmeiség utótörténetének élő krónikása.

A szó legigazibb értelmében közösségi ember volt. Úgy is, hogy nála a közösségi érdek mindig megelőzte az egyéni érdeket, de úgy is, hogy nem volt életében olyan lépése, amelyet a saját egyéni haszon keresése indított volna. Mindig tudta, hogyan kell megtalálni a közösséget építő, erősítő, összetartó, közvetlen hangot. Ez a képessége tette alkalmassá arra, hogy amikor 1946-ban rábízták a Petőfi Kollégium vezetését, akkor abból a szétzilálódott, sokféle konfliktussal küszködő embercsoportból néhány hónap alatt igazi közösséget,

valódi kollégiumot teremtsen. Mert szigorú követelményei, demokratikus közösségi elvei voltak, s azoknak – mindenkit külön-külön meggyőzve – érvényt tudott szerezni, viszont a közösség érdekeit sértő magatartást, a rendbontást nem tűrte. Ahogyan másokkal, ugyanúgy önmagával szemben is könyörtelenül önkritikus volt. Saját hibáival szemben ugyanolyan keményen lépett fel, mint bárki máséval szemben. S ez tette igazán hitelessé a fellépését mindenféle rendbontás ellen.

Hogy milyen ember volt, mennyire kötődött a kollégiumhoz, mindenél hívebben árulkodik önvallomása, amit a NÉKOSZ dokumentumgyűjtemény kérdőívében írt 1970-ben arra a kérdésre, hogy milyen érzéssel váltál meg a népi kollégiumtól? Azt írja: „Mint a kollégium igazgatója, sírással küszködve mondtam el utolsó beszédemet a kollégium gyűlésén, amelyben megindokoltam az átszervezés (szakosítás) szükségességét.” Barátaim! Aki ilyen le tud írni, az – minden racionalitása mellett (amilyenek ismertük) – csak csupa szív ember lehet.

Szerette az embereket. Nemcsak a közvetlen családtagjait, nemcsak a hozzá közel álló barátait, hanem az embereket általában. Akin tudott, mindenkin segített, aki rászorult, mindig számíthatott rá. Szentnek tekintette a barátságot, a legnagyobb bűnnek tartotta az adott szó megszegését. A csúzai,

eszéki, belgrádi ismerőseivel, barátaival akkor is tartotta a kapcsolatot, amikor a szomszédos Jugoszláviával rendkívül kiélezett volt Magyarország viszonya, és a dolog egyáltalán nem volt veszélytelen. Széles körű érdeklődésű, alapvetően politikai beállítottságú ember volt. De a politika nem karrierlehetőséget jelentett a számára, hanem közéleti elkötelezettséget. Nem vakon, nem szemellenzősen volt baloldali, hanem kritikusan, de tántoríthatatlanul. Ezt hozta magával a csúzai dolgos, szorgos szülői házból, a dél-baranyai falusi környezetből, ezt erősítette benne Eszéken a baloldali irodalommal korán kialakult kapcsolata, s ezt tetőzte be 1941 után már Budapesten a Györfly-kollégistákhoz fűződő szoros kapcsolata. Nem véletlen, hogy – amikor igazából még nem is volt tagja a kollégiumnak – a „györflystákkal” együtt vett részt az ellenállási mozgalomban, amiért 1947-ben megkapta a Magyar Szabadság érdemrend bronz fokozatát. Jellemének elválaszthatatlan eleme volt viszont, hogy mélyen elítélte az ún. megélhetési politikusokat, akik pusztán haszonlesésből bármikor készek köpönyeget fordítani.

Élete során többször is került olyan helyzetbe, ami isten igazából próbára tette képességeit, fizikai, de főleg lelki erejét. Ezekből rendre győztesen került ki, jellemében megerősödve, új vonásokkal gazdagodva. Az első ilyen próbatétel 10 évesen érte, amikor az elemi 4

Kollégium

KÉSZÜLT AZ OKTATÁSI MINISZTERIUM TÁMOGATÁSÁVAL

Kiadja: a Kollégiumi Szakmai és Érdekvédelmi Szövetség, a „Kollégiumokért” Sajtóalapítvány megbízásából
Felelős kiadó: Horváth István *Főszerkesztő:* Benda János *Alapító főszerkesztő:* dr. Benedek István
Rovatszerkesztők: Fuchsné Hattinger Zsuzsanna, Gulyás Béla, Takács Ernő, Dr. Csépe György, Pethes Zoltán,
Szerkesztőség címe: Körösy László Középiskolai Kollégium 2500 Esztergom, Szent István tér 6. Tel./fax: 33/412-813
Terjesztés: Pethes Zoltán, Tel.: 30/9-376 - 042; *Előfizethető a kiadó címén:* 1417 BUDAPEST, Pf.:11. Tel./fax: (1) 352-9601
E-mail: kollegiumiszovetseg@mail.matav.hu *Honlap:* www.kollegiumiszovetseg.matav.hu *Példányszám:* 1500 *Ára:* 112 Ft

osztálya után szülei beírták az eszéki középiskolába. S a csak magyarul tudó gyerek bekerül a horvát nyelvű iskolába. Életútján az első göröngy, ahogy Judit asszony fogalmaz, szembesülés az igazi kisebbségi sorssal: őt sem értik, ő sem érti a többieket. Fél év kemény munka, megértő tanári segítség, és megtanul horvátul. De közben más dolgokat is megtanul. Soknyelvű (szerb, horvát, szlovén, német) és sokféle vallású (ortodox, zsidó, muzulmán, katolikus, református) környezetben megtanulja, hogy egyik ember annyi, mint a másik, hogy lehetséges és szükséges a más-más népek együttélése. Egy életre megtanulta elutasítani, elítélni a nacionalista, sovinszta, rasszista nézeteket, és magatartást.

Csak sejteni lehet, mit jelentett számára Jugoszlávia kiátkozása a szocialista táborból, s hogy hogyan élte meg 1949-ben a Rajk-per történetét. Mert ezekről a kérdésekről nem nagyon beszélt. Igaz, ő

1941-től Budapesten élt, itt tanult a Közgazdasági Egyetemen, de Jugoszláviában született, gyermek- és ifjúkora jelentős részét ott élte, emlékei, baráti kapcsolatai oda kötöttek. 1945 után a Jugoszláviával kiépülő újfajta kapcsolatok, személyes kötődései, szerb-horvát nyelvtudása, az események fontos szereplőjévé tették őt, ha másként nem, tolmácsi szerepben. De vezetőségi tagja volt a Délszláv Szövetségnek, rendszeresen bejárt ügyek intézésére a jugoszláv követségre, szoros személyes kapcsolat fűzte Lazar Brankov nagykövethoz és Cicmil ezredes katonai attaséhoz. S ráadásul a Petőfi Kollégium Pártfogó Testületének elnöke az a Rajk László belügyminiszter volt, akit a Tito-ügy kapcsán letartóztattak, perbe fogtak és kivégeztek. Tudjuk, hogy terhelő tanúként fel akarták használni a perben, de a részletek nem ismertek. Viszont érhető a szorongás, ami ettől kezdve kimondatlanul érzékelhető volt magatartásában, s az is, hogy

1953-ban otthagyta a rádiót, ahol pedig egy évvel korábban nívódíjat kapott.

Az utóbbi években, hogy milyen lelki katarzissal élte meg Jugoszlávia széthullását, a rakétás „igazságtételt”, arról csak sejtéseink vannak, de hogy nem volt számára könnyű és közömbös, az biztos.

Befejezésül idézném azt a régi népi bölcsességet, amely szerint „ha egy gyertya lángja ellobban, hidegebb lesz a világ; ha egy csillag lefut az égről, s fénye kihuny, sötétebb lesz az éjszaka”.

Biztos, hogy mostantól hidegebb, ridegebb, sötétebb, magányosabb lesz körülöttünk a világ, mert hiányozni fog belőle egy fénylő csillag, mert eltávozott egy melegsívű ember, egy mindenkit melengető egyéniség. Nekünk pedig már csak az emlékezés maradt, de az hosszú időre, mindaddig, amíg élünk.

Nagy Mihály

EGY NYAKAS-MAGYAR A XX. SZÁZADBÓL (Gondolatok egy könyv olvasása közben)

Egy könyvet tartók a kezembem. Ritka eset: a könyv szerzőjét is, alanyát is, - akiről a könyv íródott - ismerem és tisztetem. Mindkettejüket másért, és másért.

A könyv címlapjáról rámtekintő, szelíd, szemüveges urat, a Tanár Urat, most is mint diák, egykori nebuló szemlélem, a könyv hátoldalán a szűrős tekintetű szerzőt, Tatai Zolit a barátoknak kijáró tisztelettel és szeretettel. Boldog és büszke lehet az a város, az az iskola, akinek hosszú évtizedeken keresztül ilyen Ember, ilyen Tanár-ember tanította diákjait szépségesen-szép magyar anyanyelvének csínja-bínjaira, történelmére, erre a két, buktatókkal teli tantárgyra.

A Tanár Úr, aki méltán rászolgált a nagybetűs titulusra, nemcsak bibliai koron túli - 90 évet élt - éveinek száma miatt, hanem hajdú őseinek kemény, "nyakas" magyarságával is. A könyv címével nem értek egyet; nem illik az örökifjú emberre a vén jelző. Szerintem Ő maga tiltakozott volna ez ellen legelőbb. De hát ez persze a magánvéleményem.

A könyv szerkezetéről: a hármas tagoltság: - telitalálat (A-B-C). Tartalmukat tekintve: mindhárom rész tömény, tudományos igényességgel összeállított anyag.

Az első részben érezhető a tudós tanár-szerző pedagógus vénája, tanári gyakorlati munkában, tapasztalatokban gazdag éveit, bizonyos didaktikai, felépítésbeli finomságok.

Feltűnő a szerző-író tapintata, tárgyilagosságra törekvése. Mindemmelletl izgalma, lebilincselő, közvetlen az elbeszélés módja.

A B-rész: Nyakas János alkotásai - az intimitások feltárásának erejével hat az olvasóra, legtöbbszörre - azt hiszem.

Az életmű részei ezek az írások, emlékezők, mind megannyi adalék egy nagyszerű élet egészéhez.

A C-rész: az emlékezők, ha lehet, még felfokozzák az előbb mondottakat, s még közelebb hozzák őt, a királynők városának, Veszprémnek, múlt századi érdekes emberét, a polihisztort, a szeretnivalón kedves embert, Nyakas-tanár urat.

Kerner T.

Kollégiumszervezés 3. rész

Az adott iskolatípusnak megfelelő pedagógus végzettségű szakemberrel ellátandó feladatok:

- pedagógiai felügyelet
- nevelőtanári feladatok
- csoportvezető nevelőtanári feladatok

A kollégiumi munkaidő feladat szerinti felosztása.

Hét közben a kollégium:

06⁰⁰ órától 22⁰⁰ óráig

- neveléssel, oktatással kapcsolatos feladatokat (főleg délután) és
- pedagógiai felügyeleti (a nap minden szakában, amikor 50 tanuló van a kollégiumban, akkor a tanulókkal való közvetlen foglalkozásnak számít) feladatokat lát el.

22⁰⁰ órától 06⁰⁰ óráig

- éjszakai (munkáltató által meghatározott helyen eltöltött) készenléti feladatokat lát el. Itt azonban utalnom kell a készenléttel kapcsolatos, fent már leírt nézeteimre, mely szerint ebben az időszakban lehet:

- foglalkozás,
- pedagógiai felügyelet,
- felügyelet,
- ügyelet

Hétvégén a kollégium:

06⁰⁰ órától 22⁰⁰ óráig

- neveléssel, oktatással kapcsolatos feladatokat és ügyeleti feladatokat lát el.

22⁰⁰ órától 06⁰⁰ óráig

- éjszakai (munkáltató által meghatározott helyen eltöltött) készenléti feladatokat lát el.

NEVELŐTANÁRI LÉTSZÁMOK ÉS FELADATOK

A tanulói létszám figyelembevételével meghatározott kötelező nevelői létszám meghatározása.

A kollégiumban alkalmazott nevelőtanári létszám meghatározásakor figyelembe kell venni a kollégiumban elhelyezett tanulólétszámot, és a helyileg ellátandó feladatokat

Neveléssel, oktatással kapcsolatos feladatok ellátására

Kollégiumi csoportonként (25-27 tanuló)	1 fő nevelőtanár
Kollégiumi foglalkozásonként (25-27 tanuló)	1 fő nevelőtanár
Szabadidő eltöltését szolgáló foglalkozásonként (legalább 10-27 tanuló)	1 fő nevelőtanár

Pedagógiai felügyelet ellátására

a tanulókkal való közvetlen foglalkozás, ha 50-100 tanulóként 1 fő nevelőtanár

Ügyelet, készenlét esetén

100-120 tanulóként 1 fő nevelőtanár

A kollégiumban az alábbi feladatokra kell pedagógust foglalkoztatni.

(1993. évi LXXIX. Törvény 1. számú melléklet A nevelési-oktatási intézményekben foglalkoztatott vezetők és alkalmazottak létszáma, a költségvetési hozzájárulás megállapításának elvei, a vezetők és a beosztott pedagógusok kötelező óraszám a közoktatási intézményekben első rész A NEVELÉSI-OKTATÁSI INTÉZMÉNYEKBE FOGLALKOZTATOTT VEZETŐK ÉS ALKALMAZOTTAK LÉTSZÁMA A kötelezően foglalkoztatott vezetők és alkalmazottak.)

Nevelőtanár elláthat:

- kollégiumvezetői,
- csoportnevelői,
- éjszakai készenléttel ellátó nevelői,
- pedagógiai felügyeletet ellátó nevelői,
- egyéb nevelő oktató munkát ellátó nevelői (korrepetálás, tehetséggondozás feladatait ellátó nevelőtanár, aki olyan feladatok ellátásában segít, amelyeket a kollégium saját személyi állományával nem tud megoldani) feladatokat.

A KÖTELEZŐEN FOGLALKOZTATOTT PEDAGÓGUSLÉTSZÁMOK MEGÁLLAPÍTÁSA

Vezetők létszámának meghatározása

Önálló kollégiumban:

- kollégiumvezető 1 fő,
- helyettes, ha a kollégium létszáma a nyolcvan főt meghaladja 1 fő

Nem önálló kollégiumban:

- Kollégiumvezető 1 fő

A vezető nem tartozik bele az egyéb munkakörben foglalkoztatott pedagóguslétszámába.

A kollégiumban pedagógus-munkakörben foglalkoztatottak létszámának meghatározása

Ez az egyik legvitatottabb kérdés a kollégiumokban, ugyanis aki csak az iskolai oktatáshoz „szokott”, hajlamos elfelejtkezni a kollégium pedagógiai felügyeleti, ügyeleti és készenléti kötelezettségéről és „kollégiumismeret” hiányában hajlamos azt hinni, hogy a kollégium minimum feladatai csak a csoportonkénti 14 kötelező és a 10 választható foglalkozásra korlátozódnak. Ez azonban nem így van.

Az 1993. évi LXXIX. törvény 1. számú melléklete „A nevelési-oktatási intézményekben foglalkoztatott vezetők és alkalmazottak létszáma, a költségvetési hozzájárulás megállapításának elvei, a vezetők, és a beosztott pedagógusok kötelező óraszámja a közoktatási intézményekben” című részében az alábbiakat mondja:

A kollégiumban, pedagógus munkakörben foglalkoztatottak létszámát:

- a kollégiumi nemenként és épületenként megadott létszám,
- a kollégiumi foglalkozások száma,
- a pedagógusok kötelező óraszámja alapján kell megállapítani.

Ez azt jelenti, hogy a kollégiumi csoportok szerint 25 fős átlag esetleg 27 fős maximum csoportlétszámmal számolva kell meghatározni a kollégiumi csoportnevelők létszámát. (csoportonként 1 fő csoportvezető nevelőtanár)

100 FŐS KOLLÉGIUM MINIMUMFELADATAINAK

PÉLDASZÁMÍTÁSA

(Ez csak hozzávetőleges számítás)

Egy százfős kollégiumban 25 fős kollégiumi csoporttal számolva 4 fő csoportvezető nevelőtanár alkalmazása **kötelező**.

Emlékeztetőül a csoportvezető nevelőtanár munkaidejének felhasználása az alábbiak szerint történhet:

- 14 óra kötelező foglalkozásokra fordítható
- 16 óra egyéb feladatra fordítható
- 1 óra csoportvezetői feladatok ellátására

A négy kollégiumi nevelő tehát összesen az oktatási törvény értelmében csoportonként 24 óra, azaz $4 \times 24 = 96$ óra heti kötelező, választandó, valamint választható foglalkozást köteles megtartani egyéb tevékenység végzésére tehát munkaidejükből (120 óra – 96 óra) 24 óra használható. (pedagógiai felügyelet, ügyelet, készenlét) túlóra felhasználása nélkül.

Itt ismét meg kell említenem a készenlét kérdését.

A vonatkozó rendeletek egyértelműen definiálják az éjszakai időszakot 22⁰⁰ órától reggel 6⁰⁰ óráig. Ebben az időszakban, a kollégiumokban ezek értelmében készenlétet kell ellátni. A helyzet azonban a már említett rendkívüli munkavégzések miatt nem ilyen egyértelmű. Nézeteim szerint ezt az időszakot mindenképpen el kell választani a nappali időszaktól. Ez azt jelenti, hogy az ebben az időszakban végzett munkát rendkívüli munkavégzésként kezelni, és külön kell finanszírozni. Nem tartozik a 30 kötelező óra munkaidőbe.

Tehát ebben az időszakban a nevelő a következő tevékenységeket végezheti:

- foglalkozások,
- pedagógiai felügyelet,
- felügyelet,
- készenlét.

A finanszírozás tekintetében ez azt jelenti, hogy a fenntartóknak a foglalkozásokat, a pedagógiai felügyeletet, a felügyeletet az éjszaka végzett rendkívüli munka szabályinak megfelelően kell díjazni, míg a készenlétet a készenlétre vonatkozó szabályoknak megfelelően (jelenleg 30%-os óradíj). Természetesen ettől a munkavállaló javára a kollektív szerződés vagy közalkalmazotti szabályzat kedvezőbb irányba eltérhet.

A legáltalánosabb, amikor a kollégiumi csoportok azonos időben tartják a szilenciumi tanulásra felkészítő kötelező foglalkozásaikat. Ez azt jelenti, hogy ebben az időben (heti 14 óra/csoport) egyszerre minden kollégiumi csoportvezető nevelőtanár jelen van. *A fenntartók finanszírozási okok miatt gyakran úgy tekintik, hogy a diákok pedagógiai felügyelete ebben az időben megoldott, hiszen „órán vannak”.* Nézeteim szerint a foglalkozásokon valamilyen okból részt nem vevők (Pl.: iskolai foglalkozásra, egyéb kollégiumon kívüli foglalkozásra megy, vagy jön, tanulási szokásai miatt egyéni hangosan tanul stb.) pedagógiai felügyelete megoldatlan. A többi foglalkozást (10 óra / csoport) a nevelők különböző időben tartják (nem feltétlenül a csoportvezetőnek kell ezeket a foglalkozásokat megtartani).

A pedagógiai felügyelet hétfőtől csütörtökig minden nap 16 óra (06⁰⁰ órától 22⁰⁰ óráig), ha a kollégiumban délelőtt is tartózkodik diák. Pénteken 10 óra (06⁰⁰ órától 16⁰⁰ óráig) Ez a pedagógiai felügyeleti idő csökkenthető, ha délelőtt nem tartózkodik a kollégiumban diák.

A kollégiumok általános működési rendjét figyelembe véve a pedagógiai felügyeleti idő 74 óra.

Abban az esetben, ha pedagógiai felügyeletet ideje alatt 50-100 diák jut egy nevelőre, akkor azt a tanulókkal való közvetlen foglalkozásnak kell tekinteni, *(1993. évi LXXIX. Törvény 1. számú melléklet A nevelési-oktatási intézményekben foglalkoztatott vezetők és alkalmazottak létszáma, a költségvetési hozzájárulás megállapításának elvei, a vezetők és a beosztott pedagógusok kötelező óraszámja a közoktatási intézményekben első rész A NEVELÉSI-OKTATÁSI INTÉZMÉNYEKBE FOGYALKOZTATOTT VEZETŐK ÉS ALKALMAZOTTAK LÉTSZÁMA A kötelezően foglalkoztatott vezetők és alkalmazottak.)*, ha nincs 50 fő a kollégiumban, akkor pedagógiai felügyeletként lehet azt figyelembe venni, és nem lehet a nevelő szempontjából megtartott egyéb foglalkozások közé besorolni.

A legegyszerűbb esetben, tehát ha csak egy épületben van a kollégium, és csak egynemű diákok vannak a kollégiumban, akkor a fent leírt pedagógiai felügyeletet kell ellátni. Tehát 74 óra pedagógiai felügyeletet és 96 óra foglalkozást kell ebben a kollégiumban finanszírozni a nappali időszakban hetente ($74 + 96 = 170$ óra/hét) Természetesen ehhez kapcsolódóan még az éjszakai időszakban végzett munkát is finanszírozniuk kell a fenntartóknak az előzőekben vázolt éjszakai nevelői tevékenységek figyelembevételével (hetente 4 éjszaka)

Azonban a helyzet sajnos nem ilyen egyszerű ugyanis abban az esetben, ha a nevelő pedagógiai felügyelete tanulókkal való közvetlen foglalkozásnak számít, akkor azt le lehet vonni a foglalkozásra szánt órákból. Ezt már csak a helyi sajátosságok figyelembevételével lehet meghatározni. (Ilyenek lehetnek a kollégiumi élet zavartalan működését biztosító foglalkozások) Természetesen ez az épületek számának változásával illetve a nemek számának változásával módosul.

Ebből a példából már sejthető, hogy 4 kollégiumi csoportnevelő 120 óra heti munkaidőben nem tudja egész héten ellátni a kollégiumban ellátandó 170 órát túlmunka nélkül (pedagógiai felügyelet, ügyelet, készenlét kötelező és választható foglalkozások, stb.). 50 óra tevékenység tehát ellátatlan ebben a kollégiumban. **Szükség van tehát a kollégiumokban egyéb feladatokat ellátó nem csoportvezető nevelőtanárok alkalmazására is.** Ezen feladatok ellátására alkalmazott pedagógusok létszámát azonban szintén csak a helyi sajátosságok figyelembevételével lehet meghatározni, de alkalmazásukra valamilyen szinten mindenképpen szükség van ha azt várjuk el, hogy a kollégium teljesítse az oktatási törvényben meghatározott minimum feladatait.

Irányelvi útmutató, a pedagógiai felügyelet, az ügyelet és a készenlét szervezésére

A fenti feladat szervezése során figyelembe kell venni, az alábbiakat:

A kollégium épületeinek száma,

- az épületekben elhelyezett tanulók neme (fiú, lány, mindkettő),
- az étkezde területi elhelyezkedése,
- az ellátandó foglalkozások száma,
- az ellátandó pedagógiai felügyelet,
- az ellátandó ügyelet és készenlét,
- az alkalmazott nevelőtanárok által elláthatatlan foglalkozások száma (pl.: szakmai kompetencia hiány),
- az alkalmazott nevelőtanárok által elláthatatlan feladatok óraszám (munkajogi akadályok).

Pl.: Ha az előző száz férőhelyes kollégiumot vesszük figyelembe, akkor meg kell vizsgálni, hogy:

- milyen nemű tanulók vannak elhelyezve benne (ha mindkét nem tanuló jelen vannak a kollégiumban, akkor szükség van férfi és női nevelőtanárra.);
- hány épületben vannak elhelyezve (ha két épületben vannak elhelyezve, akkor épületenként kell megszervezni a pedagógiai felügyeletet, az ügyeletet és a készenlétet, ha két épületben vannak elhelyezve, úgy hogy az egyik épületben vegyes nemű gyermekek vannak elhelyezve, akkor ebben az épületben biztosítani kell a kétnemű pedagógiai felügyeletet, az ügyeletet és a készenlétet, bár ez inkább nagyobb kollégiumokra jellemző);
- hol van az étkezde, kell-e délben felügyelet biztosítása, vagy elég csak reggel és este;
- milyen szakmai képesítéssel rendelkeznek a nevelőtanárok, el tudnak-e látni minden kollégiumi foglalkozással kapcsolatos feladatot, pl.: korrepetálás, stb.

Tekintetbe kell azt is venni, hogy folyamatosan gondoskodni kell a pedagógiai felügyeletről azon tanulók esetében, akik nem vesznek részt foglalkozáson, és a kollégiumban tartózkodnak.

Ezeknek a figyelembevételével lehet meghatározni, hogy egy kollégium hány pedagógust kell alkalmazni.

*Nyíri Sándor
közoktatási szakértő*

Felhasznált irodalom:

- CD Jogász
- Hatályos Jogszabályok Hivatalos Gyűjteménye
- 2002. január 31-i állapot szerint
- 1949. évi XX törvény
- 1992. évi XXII törvény
- 1992. évi XXXIII. törvény
- 138/1992. (X.8.) Korm. Rendelet
- 1993. évi LXXIX. törvény
- 11/1994. (VI.8.) MKM rendelet
- 46/2001. (XII.22.) OM rendelet

Tisztelt Kollégák!

Végre lehetőség nyílt arra, hogy intézményi szinten is **éremmel jutalmazzuk a szakmai munkában kimagasló eredményeket elérő kollégáinkat.**

A **KSZ ezüstözött bronz érméje kiváló lehetőséget nyújt erre. A hátoldala babérkoszorúval díszített, s mód van pl. a kitüntetett nevének feliratozására is.**

Az érme megrendelhető a KSZ címén:

1068 Budapest, Városligeti fasor 10.

Tel./fax: (1) 352-9601

e-mail: kollegiumiszovetseg.mail.matav.hu

Ára: 1500 Ft+ ÁFA

A szociometria alkalmazása a kollégiumi nevelésben

Régi igazság az, hogy egy vezetőre bízott csoport irányítása annál hatékonyabb lehet, minél jobban ismeri a vezető a csoportjának a tagjait. A pedagógiában is igaz ez az állítás. Minél alaposabban ismeri a tanár, a nevelő az iskolai osztályát, kollégiumi csoportját, annál jobb eredményeket érhet el a tanításban, annál hatékonyabb lehet a nevelés.

A kollégiumi nevelő munkájának az alapja az, hogy a rábízott közösség emberi kapcsolatait, viszonyait jól ismerje. Így a nevelés során adódó konfliktushelyzetekben könnyebben fel tudja tárni a konfrontációk, összeütközések, ellentétek valódi okait, s ezek ismeretében gyorsabban, hatékonyabban képes intézkedni. A csoport alaposabb ismerete lehetőségeket biztosít a nevelőnek arra is, hogy a rábízott közösség szellemiségét nagyobb határfokkal legyen képes formálni, alakítani.

A kollégiumunkban immár két éve több csoport közösségi szerkezetét mértük fel szociometria segítségével. És a felmérések során kapott eredményeket megtanultuk értelmezni, elemezni. A kollégiumi viszonyokra kidolgozott sajátos technikának (a felmérés előkészítése, megszervezése, elvégzése, az eredmények elemzése, értékelése stb.) az operatív nevelési munkába való alkalmazhatósága készítetett arra bennünket, hogy publikáljuk a szociológiában egyébként ismert eljárás kollégiumi neveléshez igazított adaptációját.

Az általunk kidolgozott eljárással például gyorsabban lehet megtalálni, felismerni azokat a tanulókat, akik ugyan látszólag magabiztosan mozognak a kollégiumban, valójában még hónapok elteltével is beilleszkedési zavarokkal küszködnek, és emiatt a közösségi hierarchia egyre alacsonyabb szintjei felé sodródnak. Hogy ez az állapot ne rögződjön hosszú hónapokra, esetleg évekre, először mielőbb meg kell találni ezeket a fiúkat és lányokat, majd ismert nevelési módszerekkel segíteni lehet őket abban, hogy könnyebben legyőzzék a neveltetésükből fakadó korlátjaikat, megtanuljanak kommunikálni a környezetükkel azért, hogy mielőbb eredményesek legyenek a tanulá-

ban, később pedig a munkában, a párválasztásban, a családalapításban. Az eljárásunk a kedvezőtlen folyamatok feltárását segíti, különösen a felderítés szakaszában, de segíthet a pozitív és negatív centrális, valamint a perifériális személyek felkutatásában, nevelésében is.

A nevelésszociológia is empirikus, tapasztalati úton kutatja az emberi közösségekben lejátszódó jelenségeket, törekedve arra, hogy feltárja és elemezze a maga eszköztárával a jelenségek okait, forrásait, a közösség szerkezetének a változását, benne az egyes individuumok szerepét.

Ez a tanulmány a szociálpedagógia egyik alkalmazási lehetőségét kívánja bemutatni a nevelés egyik sajátos ágában, a kollégiumi nevelés területén.

Az általunk kidolgozott eljárásnál a vizsgálatok bázisa mindig egy-egy kollégiumi csoport. A csoport tagjai bizonyos, előre közölt *szituációt, állapotot* elfogadva nyilatkoznak kérdéssorok alapján a társaikkal, esetleg megadott célszeméllyel, célszemélyekkel kapcsolatosan.

Az a bizonyos, előre közölt *szituáció, állapot* lehet valós, de fiktív is. A kérdéssorok szimpátia és antipátia, ill. érdek és ellenérdek típusú kérdésekből állhatnak.

Például:

- Ha tehetnéd, a társaid közül kit választanál testvérnek, barátnak /barátnőnek, férjnek/feleségnek, szülőnek/tanítónak, mesternek/tanítványának stb.?
- Kire támaszkodnál a legkevésbé a szoba-, csoport-, kollégiumi társaid, rokonaid stb. közül?

A gyakorlat tanított meg bennünket arra, hogy a szociometria használatánál bizonyos szabályokat nagyon szigorúan be kell tartani, ha korrekten akarunk eljárni, ha a következtetéseinket az operatív nevelői munkában is fel kívánjuk használni.

Ilyen szabályok:

- A vizsgált csoport tagjaival minden esetben tudassuk és fogadtassuk el a vizsgálat célkitűzéseit, magyarázzuk meg a vizsgálat gyakorlati hasznát.
- Magyarázzuk el azt, hogy mi a szociometria, és miképpen kell azt elkészíteni.

- A kérdőívekre az előzetes szóbeli meggyarazatoktól függetlenül (a gyakorlat tanított meg rá bennünket) fogalmazzuk meg nagyon röviden a szociometria lényegét. Ha tehetjük (ha van rá helyünk a kérdőíven) azt is, hogy mi az adott vizsgálat célja.

- Deklaráljuk és biztosítsuk a vizsgálat egész idejére, tartamára, de az eredmények közlésére, esetleges publikálására vonatkozóan is az anonimitást, a személyiségi jogok és a személyi adatok védelmét.

- A kérdéseknek egyszerűnek, a vizsgált kör számára jól érthetőnek kell lenniük.

- Az egyes kérdések nem sérthetik az emberi méltóságot.

- A szociometriai kérdéssorozatok feleljenek meg a vizsgálati alanyok értelmi szintjének. Ne használjunk olyan szavakat, olyan fogalmakat, amiket a vizsgált korosztály vagy csoport – például a szellemileg sérültek csoportja - nem ért. Például: akceptál, individuum, stb.

- Biztosítanunk kell azt, hogy a vizsgálat alanyait ne érhesse semmilyen külső befolyás a kérdéssorok kitöltése során. Például ne konzultálhassanak a társaikkal, ne nézhessenek bele egymás kérdőívébe stb.

- Ha az egyes vizsgálatok eredményeit össze kívánjuk hasonlítani, a kérdéssorozatoknak tartalmilag azonosnak kell lenniük. .

- A vizsgálat kiértékelés során kapott eredményekről, következtetésekről az anonimitást messzemenően figyelembe véve lehetőség szerint mindig adjunk tájékoztatást.

A szociometria olyan csoportkutatási módszer, amelynek a segítségével feltárni, számszerűsíteni, vagy éppen ábrákkal – például amerikai Jacob L. Moreno által kidolgozott szociogramokkal – láthatóvá lehet tenni azokat a közösségi viszonyokat, amelyek egyébként láthatatlanok.

Az egyszerűsége, alkalmazásának az olcsósága, gyorsasága, áttekinthetősége miatt választottuk a szociometrián belül a szociogramokat a kollégiumi csoportok szerkezetének a vizsgálatára, a kapott eredmények elemzésére.

Takács Gyula Gábor
kollégiumi nevelőtanár

Irodalmi tea- és kávéház egy kollégiumban

A kollégiumunkban ma működő Irodalmi tea- és kávéház néhány nevelőtanár által kezdeményezett rendezvényből fejlődött ki fokozatosan. Bevallott célunk, hogy meg szeretnénk ismertetni a diákokat a kultúrált szabadidő-eltöltés egyik szép, a polgári társadalmakra jellemző formájával, a klubérettel. Olyan miliőt kívánunk kialakítani ezeken a tea- és kávéház estéken, ami lehetőséget, alternatívát, ugyanakkor mintát is kínál a diszkok, multiplexek mellett. Szeretnénk megerősíteni ezekkel az estekkel a kollégistáinkban a polgári értékrend kialakulását, bemutatni a szabadidő-eltöltés szociális, az emberi kapcsolatokat erősítő olyan formáját is, amely nem a kocsmákhoz, talponállókhoz, mulatókhoz, bárókhoz, stadionokhoz (alkoholhoz, cigarettafüsthöz, drogokhoz, trágár, durva megnyilvánulásokhoz) kapcsolódik.

2001. tavaszán rendezett *Kollégiumi hét* keretében működött először teaház. Váratlan sikere, népszerűsége kínálta a lehetőséget arra, hogy több kollégistát is bevonjunk a szervezésbe, és a megvalósításba is. A következő alkalommal tanári felügyelet mellett a közreműködésre vállalkozó diákok már maguk készítették el és szolgálták fel a teát, a tea mellett majszolható pogácsát és teasüteményt, és - előzetes szakmai felkészülés után - tájékoztatták a kollégista társaikat az egyes teafélékről, előnyös hatásokról.

A további siker, népszerűség indokolta azt, hogy továbbgondoljuk a teaház pedagógiai perspektíváit: a teaházat nagy számban látogató kollégisták ne csak passzív szemlélői, élvezői legyenek a teázásnak, hanem tevékeny közreműködést is vállaljanak a teaház keretében kí-

nálható programok megvalósításában. Ha programokat, például irodalmi programokat, ügyességi vetélkedőket, társasjátékokat kívánunk szervezni, akkor ne csak teaház, hanem kávéház is működjön. Kis műsorblokkot, programot szerveztünk, melynek keretében már egy költőt is meghívtunk, saját alkotásaikat (verset, prózát) olvastak fel diákok. Néhányan azzal keresték meg a szervezőket, hogy szívesen kiállítanák az alkotásaikat: rajzaikat, festményeiket, fotóikat, illetve zenélnének, énekelnének.

Kedvezően fogadták a kollégistáink azokat a kezdeményezéseket is, hogy nyissunk vendégkönyvet, az egyes esték műsorait plakáton is népszerűsítsük, és néhány tea- és kávéházi estét pedig valamelyik nép kultúrájának szentelje a ház.

Például ez év januári tea- és kávéházi estje az orosz, az áprilisi a magyar kultúráé volt. A ház vendégei ismerkedhettek az orosz nép zenéjével, irodalmával, képző- és filmművészetével, nem utolsósorban teázási és/vagy kávézási szokásaival is. A jövőben szeretnénk azt is elérni, hogy a nemzetiségi kulturális programok keretében a vendégeink megtanuljanak egy-egy olyan dalt, esetleg táncot – például a görög esten a szirtakit - ami jellemző az adott nemzetre.

A teaház az eredeti szerepkörét kinöve vált fokozatos a mai *Irodalmi tea- és kávéházzá*. Több nemes célt is kívánunk elérni az esték rendezésével:

A házat szervező tanárokon és diákokon kívül a kollégium minél több tanárát és diákját vonjuk be a programok szervezésébe, megvalósításába.

Az egyes esték műsorainak az összeállításával, megvalósításával ki lehessen majd alakítani a kollégiumban egy sajátos hangulati elemeket is hordozó színes klubéletet.

Az egyes klubesték műsorai biztosíthatóan keretet közéleti emberek, előadóművészek, költők, írók, képzőművészek kultúrált meghívására, fogadására, és bemutatkozási lehetőséget kínálhassanak a vállalkozó kedvű diákoknak, de a tanáraiknak is saját alkotásaik, művek felolvasására, gyűjteményeik bemutatására (képző- és konyhaművészet, fotó stb.), éneklésre, zenélésre. Felolvasó esteket lehessen rendezni ismert és ismeretlen költők és prózairók

műveiből. Valóban aktuális kérdéseket lehessen közösen megbeszél-
ni, megvitatni.

Amikor az anyagi feltételeket sikerül megteremtenünk, azt tervez-
zük, hogy olyan pályázatokat is ki-
írassunk, amelyek majd még job-
ban inspirálják a diákjainkat da-
lok, versek, prózák írására, plaká-
tok, rajzok, képek, fotók, szobrok,
tűzzománcok, kerámiák stb. készí-
tésére.

Komoly pedagógiai siker, ha
nemcsak egy csoporton belül, ha-
nem kollégiumi szinten is kiková-

csolódnak alkotó közösségek. Az
elmúlt tanévben az *Irodalmi tea- és
kávéház* műsorválasztékát bővítendő,
Csor-bóka néven megalakult
egy kis táncegyüttes, amelynek a
szakmai irányítója egy nálunk ta-
nuló koreográfus kislány Kárpátal-
járól. Egy ilyen együttes szervezé-
se, műsoruk előadása sok feladat-
tal jár. Nemcsak a táncosok próbá-
iknak egyeztetése, megszervezése,
hanem a zene kiválogatása, a kore-
ográfia megtervezése és igazítása
az adottságokhoz, a ruhák megter-
vezése és megvarrása, a színpadi

viszonyok megteremtése, stb. Kol-
légista fiúk és lányok néhány neve-
lővel nagyszerű dologra szövetkez-
ve sok-sok órát szántak arra, hogy
valami nagyszerűt teremtsenek:
ukrán és magyar táncot mutassa-
nak be már a megalakulás évében.

A közösen átélt esték tagadhatat-
lan népszerűsége igazolta az *Irodal-
mi tea- és kávéház* létjogosultságát,
és azt is, hogy hírt adjunk felőle,
hogy másoknak javasoljuk ilyen
házak létrehozását, alapítását.

Takács Gyula Gábor
nevelőtanár

Az *Irodalmi tea- és kávéház* 2002-2003-as tanévi programjának terve

2002. október

Irodalmi tea- és kávéház a *Kollégiumi hét* keretében,
valamint a *cseh és szlovák* kultúra jegyében:

Irodalom:

Katz tábori lelkész monológjának az előadása a
Svejkből.

Zene:

Élő harmónium- és gitármuzsika, ének.

Karel Gott dalai.

A Cseh Filmharmonikusok játszanak.

Film:

A hentes (magyar-szlovák film), vagy a Sörgyári
kapriccsó (csehszlovák film), vagy a Hair (Milos
Forman film).

Képzőművészet:

A nyár, az iskolakezdés jegyében készült képzőmű-
vészeti alkotások kiállítása.

Egyéb:

Knédli-party.

2002. december

Irodalmi tea- és kávéház a *karácsony* jegyében:

Irodalom:

A karácsony jegyében készült irodalmi pályázatok
előadása, felolvasása.

Zene:

A karácsony jegyében készült zenei pályázatok elő-
adása.

Élő harmónium- és gitármuzsika.

Film:

Karácsonyi történet (Amerikai film).

Képzőművészet:

A karácsony jegyében készült képzőművészeti alko-
tások kiállítása.

2003. február

Irodalmi tea- és kávéház a *farsang* jegyében:

Irodalom:

A farsang jegyében készült irodalmi pályázatok elő-
adása, felolvasása.

A farsang a magyar irodalomban.

Zene:

A farsang a komolyzenében.

Élő harmónium- és gitármuzsika, ének.

Az állatok farsangja.

Film:

Rómeó és Júlia (amerikai film).

Képzőművészet:

A farsang jegyében készült híres festmények.

Egyéb:

Szellemi vetélkedő a farsang jegyében.

Mókás farsangi játékok.

2003. április

Irodalmi tea- és kávéház a *Kollégium hét* keretében
a *görög kultúra* jegyében:

Irodalom:

Sappho, Platon és mások írásai.

Zene:

Vangelis, Demis Russos, és sokan mások.

Tánc és táncház:

Szírtaki.

Film:

Phaedra vagy Zorba, a görög

Képzőművészet:

Képző- és iparművészeti kiállítás a görög kultúra je-
gyében.

Egyéb:

Női és férfi szkander - bajnokság görög módra.

Gyakorlatias gondolatok a tanévkezdés idején

A tanévkezdés a kollégiumokban sem mentes az izgalmaktól.

Ilyenkor bennünk nevelőkben csak úgy mint a gyerekekben egyaránt érződnek az új találkozással járó várakozás aggodalmaktól sem mentes feszültségei, izgalmi, reményei. Így az új tanév elején különösen az új diákokat várva, kölcsönösen méregetjük egymást, tervezgetünk, s arra gondolunk, hogy vajon mit tudunk majd kölcsönösen megvalósítani az elképzeléseinkből, a programunkból. Néha a fellegekben járunk, máskor elégedettek lennénk a kívülről számára szerénynek tűnő, prózaibb igények megvalósításával is. Mivel a gyerekeink a kollégiumot nem csak látogatják - mint az iskolát - hanem itt is laknak, ezért ilyen természetes alapvető igénynek tűnhet többek között a közös vagyoni állagmegóvása. Ez fokozott jelentőséggel bír, pl. új eszközbeszerzés vagy egy felújítás után. Egyszerűnek tűnő probléma, hiszen azt gondolhatnánk, hogy a diákjaink már a szülői házban megtanulták hogyan kell vigyázni a kényelmüket szolgáló közvetlen környezetükre. Az is természetesnek tűnne, ha minden leendő diákunkat legalább kellő instrukciókkal indítanák el otthonról a kollégiumba. Az évtizedek tapasztalatai alapján azonban sajnos van némi alapja annak, hogy a rongálások terén a prevenció munkánk sikerét illetően a csak kevesek által (el)ismert erőfeszítéseink ellenére se lehessen teljes az optimizmusunk. Más szóval sajnos mindnyájan jogosan tartunk a kisebb-nagyobb értelmetlen, szándékos rongálásoktól. De mit tegyünk, mit tehetünk, amikor majd valóban szembesülnünk kell az ilyen, a lényegi munkát hátráltató problémákkal? Hogyan oldjuk meg ezeket a helyzeteket, amikor tudjuk, hogy nem nagyon számíthatunk /most sem/ segítségre? Mi a helyzet ezekben az esetekben az elkövetők, a felelősök megállapításával, a felelősségre vonás lehetőségét ill. a kártérítési kötelezettséget illetően?

Hogyan néz ki az ide vonatkozó jogi háttér? Ilyenkor megelégnünk az érdekvédelem, előkerülnek a diák-és személyiséggjogok, na és persze a tanári kötelességek. A különböző követendő és tiltó szabályozókról hamar kiderül, hogy egyébként általában szépen hangzanak, csak éppen konkrét esetben nagyon nehéz a hatékony alkalmazásuk.

Röviden: A rongálást elkövető kollé-

gista tanulóval szemben – még szándékoság esetén is – a kártérítés foganatosításának lehetőségei a gyakorlatban nem megfelelőek.

Erről már sokan, sokfélét gondoltak, de a rend megtartására irányuló, a nevelők munkáját támogató megfelelő jogi, adminisztratív háttér továbbra is hiányzik. Olyan ez, mint a cölibátus. *Aki szenved tőle, az nem tehet ellene, aki tehetne, az meg nem szenved tőle.*

Úgy gondolom, hogy a kedvezőbb helyzet létrejöttének az lehet az egyik akadály, hogy a használhatóbb szabályozók megalkotásánál a döntéshozók talán soha nem éltek át ilyen helyzeteket. Kiszámolta –e már valaki, hogy akár a kollégisták, akár a szállóvendégek mennyi kárt okoztak évente egy-egy adott intézményben? Mi lehetne a megoldás? Mit lehetne tenni a bajok megelőzése ill. a gyógyítása érdekében? Bármiről is legyen szó, két dolgot ki lehet mondani. Egyrészt a csodaszert még nem ismerjük, másrészt pedig a kollégisták romboló magatartása ügyében semmi sem helyettesítheti a szülők felelősségét és a nevelőtanárok következetes munkáját.

Mint annyi más területen, ezen a téren is érdemes lenne ismereteinket kiszélesíteni. Hasznos lenne, pl. utánanézni, hogyan csinálják a hasonló dolgokat más, nálunk hatékonyabban működő országokban. A megszokott szomszédainkon kívül kiterjeszthetjük vizsgálódásainkat akár eddig kevésbé ismert távoli országokra is. Könnyen megeshet, hogy találhatunk olyan, nálunk is adaptálható, beruházást sem igénylő példákat, amelyek alkalmazásához legfeljebb csak szemléletváltásra lenne szükség. Olyan egyszerű módszerekre gondolok, mint amelyeknek pl. Koreában már régi hagyományai vannak. Az ottani közoktatásban is működnek a fiatalok számára bentlakásos intézetek.

Ők is tudják akár csak mi, hogy a többnyire vidékről a városba bekerült kultúrára szomjas középiskolás korosztály a kollégiumokban a nagy hatáskörrel felruházott nevelőkre bízva, egyik napról a másikra olyan szerény, visszahúzódiákká válik, akinek a tanuláson kívül egyetlen gondolata, hogyan becsülje meg az értékeket, hogyan feleljen meg az elvárásoknak.

Eközben a szolid kollégisták életritmusa lelassul, s mindnyájan a nyugdíjas fekvőbeteg bölcsékhez válnak hasonlóvá.

Mindezek ellenére a példaként citált távoli országban - amelynek kultúrája melleleg ötezer éves múltra tekint vissza - nem tartják feleslegesnek és antihumánusnak, de még személyiséget sértőnek sem, hogy a miénkhez hasonló ingyenes kollégiumokban a tanulók felvételének egyik alapfeltétele a kaució. Ők úgy gondolják, hogy a kollégiumi hely elfoglalását megelőzően a felek egy szerződést kötnek. Ebben a kollégium felsorolja, hogy mit kínál, a diák pedig, hogy mit vállal. Ez világossá teszi, hogy ha a diák nem teljesíti a vállalásait, akkor nem maradhat a kollégiumban. Nem kell eltanácsolni, a teljesítés elmaradásának a pusztá ténye megszünteti a tagsági viszonyát. Nincs figyelmeztetés, utolsó esély, huzavona. Rend van. A pénzben is kifejezhető kérdésekben a kollégium ezen felül garanciát is kér. Ez azt jelenti, hogy az intézmény felszereltségének és az elhasználtságának függvényében a diáknak a beköltözéskor számottevő összeget kell készpénzben átadnia a kollégiumnak. Ezt a pénzt –kauciót – egy esetleges károkozás esetén a kollégium a helyreállításra felhasználja. Ha a diák nem okoz kárt, akkor távozáskor természetesen visszakapja a pénzt. Ez egyrészt visszatartó erő, másrészt rongálás esetén a kár okozója téríti meg a kárt, nem pedig a véletlen többség. Én úgy gondolom, hogy a fent vázolt képletet nálunk is lehetne alkalmazni. Szerintem az említett jelenségek minden közvetlen és közvetett érintettje egyetértene egy helyileg kidolgozandó és követendő olyan eljárással, amelynek alkalmazása egyszerűsítene a hasonló gondok megoldását. Ismét ki kell hangsúlyozni azonban, hogy ez nem helyettesíthetné a nevelőmunkát, de bizonyára akadályozná a járvány terjedését és a bajok gyógyításának egy igen hatékony eszköze lehetne.

Én azzal értenék egyet, hogy a kaució az egész országban minden kollégiumban kellene, de a mértékét helyileg lehetne szabályozni. Ez senkinek sem sértene az érdekét, s mindannyiunkat szolgálja.

Wagner István, Győr

Tanulni!

De hogyan?

tanácsok-tanulóknak

Az emberek általában azt gondolják, hogy tanulni nagyon könnyű. Csak le kell ülni a könyv mellé, aztán már megy is. Aki már próbálta, az bizony tudja, hogy nem mindig ilyen egyszerű. Ott vannak például a csábítások, amiket le kell győzni, és ez bizony embert próbáló feladat. Most néhány tanácsot szeretnénk neked adni, amik talán könnyebbé és főleg hatékonyabbá tehetik a tanulásodat.

Talán meglepőnek tűnik, de a tanuláshoz kipihierten kell hozzáfogni. Ha hazaértél az iskolából, ne ülj neki rögtön tanulni, (még akkor sem, ha a mamád erre akar "rábeszélni"), hanem pihenj előtte egy kicsit, hallgass zenét, esetleg olvasgass, és csak ez után fogj neki a munkának. Mert bizony a tanulás munka, akárki akármit is mond.

Teremts megfelelő környezetet a tanuláshoz! Ne papír és könyvhalmaz tetején üldögélj, hanem tegyél rendet az íróasztalodon: csak az legyen a kezded ügyében, amire éppen szükséged van. A külső rend segít a belső rendezettség megteremtésében is. Ehhez persze az is hozzátartozik, hogy ne a heverőn elterpeszkedve tanulj, mert ebben a fizikai állapotban a gondolatok is sokkal könnyebben elkalandoznak.

Érdemes a tanulást a számodra nehezebb tantárggyal kezdeni. Egyrészt az elején a legnagyobb az elszántság, pihentebb is vagy, ha a nehezén már átrágtad magad, az olyan sikerélményt ad, hogy a könnyebb dolgok játszva mennek. De, ha úgy érzed, elfáradtál, lehet tartani egy 10-15 perces szünetet, de ne hosszabbat, mert akkor már nagyon kizökkensz, és nehéz lesz újra kezdeni. Ha tankönyvből tanulsz, készíts közben jegyzeteket! Egyrészt nehezebben kalandozik el az ember gondolata, ha le kell írnia valamit, másrészt végig kell gondolnod az olvasottakat, hogy kiemeld belőle a leírandó lényegét, és ez már fél siker. Persze az sem elhanyagolható szempont, hogy aztán már elég a jegyzeteidet átnézni. Biztos, hogy így lassabban megy, de meglátod: sokkal hatékonyabb.

Talán dedós módszereknek tűnik, de néha - főleg olyan tanulnivalóknál, ahol meg kell érteni valamit - sokat segíthet, ha valakinek megpróbálsz elmagyarázni, amit megértettél. Számtalanszor előfordul, hogy az ember azt hiszi, érti az adott dolgot, aztán a másnapi dolgozatnál kiderül, hogy mégsem így van. Ha neked kell valamit elmagyaráznod, rögtön kiderülnek a bizonytalanságok. És talán ami a legfontosabb: ne leküzdendő akadályt láss a tanulásban, próbáld megtalálni az érdekeset, az izgalmasat abban, amit tanulsz.

Ezek a tanácsok persze semmi rendkívüli dolgot nem tartalmaznak - sajnos a tudástöltő tölcserít még nem találták fel -, de talán érdemes őket kipróbálni, és néhány rosszul beidegződött tanulási szokást lecserélni. A munkát azonban sosem lehet megspórolni! A tanulás sebességének és hatékonyságának egyik legfontosabb összetevője a figyelem összpontosítása, idegen szóval: koncentráció. Azt a jelenséget pedig, mikor több zajforrás megosztja a figyelmet, interferenciának hívja a pszichológia. Az ember szellemi kapacitása véges, éppen ezért megosztott figyelem mellett kevesebb energia jut egy-egy munkára.

Az egyes emberek különbözőképpen és eltérő mértékben képesek az összpontosításra. Az alkattan feltárta azokat az összefüggéseket, melyek az egyes ember alkata és figyelmének természete között állnak fenn. Mindenki számára fontos, hogy tisztában legyen saját figyelmének természetével.

Az olvasott szöveg elsajátításának menetében kulcsfontosságú, hogy a szaknyelven regresszióknak nevezett jelenséget kiküszöböljük. A regresszióban az olvasás figyelmetlen, ezért újra és újra visszatér a már olvasott szöveghez. Annak értelme ezáltal összezavarodik, az olvasás ideje megnyúlik, határfoka drasztikusan romlik. A regressziót kétféle módon küszöbölhetjük ki. Először is szoktassuk hozzá magunkat az egyszeri, figyelmes olvasáshoz azzal, hogy adott idő alatt olvassunk el egy szöveget, majd összefoglaljuk - ehhez egy-két perc alatt elolvasható szövegek felelnek meg. Ilyen szövegekkel egyes nyelvvizsgákon is találkozunk (pl. TOEFL). A másik módszer, hogy figyelmünket előre ak-

tiváljuk. A szöveg címe és előzetes ismereteink alapján elgondoljuk, mit tartalmazhat az adott szöveg, majd olvasás közben összevetjük a kettőt. Ezáltal a figyelem végig ébren marad, vitatkozunk a szöveggel. Ha a gondolatmenet bonyolult, rövid visszalapozás és összefoglalás után folytassuk az olvasást. Ezekhez a gyakorlatokhoz a kereskedelemben manapság kapható olcsó intelligencia-tesztek tökéletesen megfelelnek, hiszen adott idő alatt kell teljesíteni bizonyos mennyiségű feladatot. A figyelem javulásával mintha intelligenciánk is javulna - ez azonban inkább a tesztek megbízhatatlanságát mutatja, mint az okosodást, amire egyébként sincs szükség. A gazdaságos felhasználás elegendő lesz. A figyelem képessége gyakorlás útján jelentősen fejleszhető. Akár 12-13 szoros hatékonyság és pontosság-növekedést is elérhetnek azok, akik folyamatosan használják bizonyos képességeiket. Ezért először is ki kell választani, mely területeken akarunk fejlődni, majd szükséges, hogy ezeket folyamatosan teszteljük. A fejlődés ugyanis meghozza a kedvet a további fejlesztéshez. Minden megfigyelésünket foglaljuk szavakba, lehetőség szerint írjuk le. Ez elősegíti az emlékezést és a tudatosítást. Mihelyt lehetőség nyílik rá, a szöveg totális megfigyeléséről át kell térni az analitikus megfigyelésre: ilyenkor már nem a teljes szöveget, hanem az ismereteinktől való eltérést rögzítjük. Ehhez mindig előre össze kell foglalni az adott tárgyra vonatkozó ismereteinket.

Hasznos, ha egymás helyesírását javítjuk. Ilyenkor már ismert szabályokat kell erős összpontosítás mellett alkalmazni, és a sebesség növekedése jelzi fejlődésünket. (A mai kiadói gyakorlat mellett szinte bármely olcsó újság vagy regényfüzet megteszi ilyen célra.)

Mindezek alapján tehát azt mondhatjuk, hogy a tanulás körülményeinek megteremtése kulcsfontosságú. Az is rendkívül fontos, hogy a megfelelő módon ülünk neki a tanuláshoz - rossz kezdést csak rossz vagy még rosszabb folytatás követhet. Ha viszont erős elhatározással és jó összpontosítással kezdünk a tanuláshoz, sokkal hatékonyabbak és gyorsabbak leszünk, nem beszélve arról, hogy így élvezetes is.

Takács Zsolt

sakk-émlékverseny

A debreceni Váci Mihály Középiskolai Szakkollégium minden év május első hetében rendezi meg a Takács Zsolt sakkcsapat emlékversenyt Hajdú-Bihar megye középfokú kollégiumai számára.

A verseny névadója Takács Zsolt (1981. november 27. – 1999. december 28.) 1966-tól lett a Váci Mihály Kollégium lakója. A Brassai Sámuel Műszaki Középiskola legjobb tanulója, csoportja önkormányzati képviselője volt. Rögtön bekapcsolódott a kollégium sakkéletébe, ahol egyre eredményesebben szerepelt. Az 1997-98-as tanév vé-

gére már betegesen járt iskolába. A következő tanév első felében kezelésen kórházban feküdt, tanév végén osztályozó vizsgát tett, de a halálos kór minden erőfeszítése ellenére legyőzte szervezetét. Emlékét ezzel a versennyel kegyelettel őrizzük.

A márciusban meghirdetett versenyen két lány és tíz fiúcsapat vetélkedett a minél jobb helyezéért. A csapatlétszám 3+2 fő lehetett.

A háromfős csapatok küzdelmében a lányoknál – két játszma után – a házigazda csapat győzedelmeskedett a berettyóújfalui Karácsony Sándor Kollégium lányai fölött. A győztes csapat tagjai: Ábri Judit, Szabó Anita, Szabó Piroska, Terdik Judit.

A fiúknál ötfordulós svájci rendszerben dönt el a végleges sorrend:

I. Gábor Dénes Kollégium Debrecen (Antal Gábor, Balázs Zsolt, Bényei Antal, Zoltán Lajos)

II. Református Kollégium Debrecen (Adorján Attila, Harsányi Gábor, Lakó István, Ónodi Gábor)

III. Váci Mihály Középiskolai Szakkollégium Debrecen (Botlik Márton, Garai József, Krizsán András, Pécsi László, Terdik Judit) további helyezések:

Deák Ferenc Koll., Szent József Koll., Gulyás Pál Koll., Széchenyi István Koll. Hajdúböszörmény, Körösi Csoma Sándor Koll., Hajdúnánás, Karácsony Sándor Koll. Berettyóújfalú.

A verseny befejeztével a csapatok emléklapot vehettek át. A győztes Gábor Dénes Kollégium csapata még hazavihette – már másodízben – a vándor-kupát.

A verseny szervezője és vezetője
Pethő Gábor tanár

Sulikezdés

...hűvös szelek járnak, nagy bánata van minden diáknak. Tényleg bánatos vagy, hogy újra itt az iskolaszemélyzet? Utálsz, hogy karácsonyig megint ki se fogsz látszani a tanulnivalóból? Fanyalogva gondolsz a fülledt levegőjű tantermekben eltöltendő hosszú, unalmas órákra? Vagy várod már, hogy találkozhass a haverokkal, a jófej matektanárral, és Janival a büféssel, aki ugyan teát főzni nem tud, de a párizsis szendvicse isteni?

Ha engem kérdezel, én mindig ambivalens érzésekkel gondolok így nyár végén a sulira. Emlékszem, mielőtt elkezdtem a gimit, gyomorgörccsel

mentem le a gólyatáborba augusztus végén. Fogalmam sem volt, mi vár ott rám, hogy mit várnak majd el tőlem a gimnáziumban, és hogy milyen emberekkel leszek körülvéve. Ezen, azt hiszem, mindannyian átesünk. A dolog végül is jól sült el. Imádtam az osztályomat, megismertem a tanárokat, egyeseket megkedveltem, másokat nem.

Persze amikor negyedik előtt mentem a gólyatáborba, az már más volt. Akkor már nem izgultam amiatt, hogy mit várnak tőlem. Sőt, be kell vallanom, élveztem is, hogy most nem én vagyok az "új", a "kicsi". Ugyanakkor, emlékszem, mennyit készültünk a gólyáknak szánt feladatokra. Tudtuk, hogy lesz olyan, amiért majd utálnak minket, de azért a vízbedobalós mókát ők is élvezték. Próbáltunk nekik hasznos információval szolgálni a suliról, például, hogy melyik kávéautomatában iható a ká-

vé, hogy hogyan lehet a bulikra alkoholt csempészni, vagy hogy melyik tanárral nem érdemes packázni. És azon a nyáron vártam a következő évvel eljövő bulikat is, mint a gólyabál, a szalagavató, a ballagás. És akkor még nem voltam tudatában annak, hogy az a nyár volt az utolsó, amit a sulis kötelékében, úgymond biztonságos környezetben töltök.

És vége a nyárnak is. De meg kell, hogy mondjam neked, már várom az új tanévet. Várom, hogy visszaálljon az a bizonyos rendszer az életembe, hogy reggel felkelek, elmegyek az órára, napközben dumálok az évfolyamtársakkal, könyvtárba megyek, majd estefelé, kicsit fáradtan hazáérek. Jó volt pihenni pár hetet, és együtt lenni azokkal, akikkel egész évben nem nagyon tudtam foglalkozni, de azt hiszem, nekem szükségem van erre a "rendszerre".

Becz Dorottya